

Του Νίκου Βέττα

ΓΝΩΜΗ

Οριοθετώντας τις θετικές προοπτικές μέσα από αλλαγές

Αξιολογώντας τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας από τη νέα χρονιά, πρέπει κανείς να ξεκινήσει από τη βάση που συναποτελούν δύο πολύ θετικά δεδομένα. Από τη μια πλευρά, η ισχυρή ανάκαμψη που καταγράφεται και απαλείφει μεγάλο μέρος της προηγούμενης βαθιάς ύφεσης. Από την άλλη, η ομαλή πρόσβαση σε χρηματοδότηση, με κέντρο το Ταμείο Ανάκαμψης, και ευρύτερα. Με αυτή τη βάση, η οικονομία μπορεί σύντομα να ξεπεράσει το βαρύ τραύμα της πανδημίας. Όμως, οι συνθήκες αυτές δεν διασφαλίζουν πως λύνονται τα συστηματικά προβλήματα που χαρακτηρίζουν την οικονομία τα τελευταία πολλά χρόνια, σε συνέχεια και της προηγούμενης δεκαετιούς κρίσης. Συνεπώς, το πώς θα εξελιχθεί η οικονομική πολιτική, όχι μόνο στις καταρχήν αποφάσεις της αλλά και η επιτυχία εφαρμογής, στη διάρκεια της χρονιάς θα είναι κρίσιμης σημασίας.

Η σημερινή ισχυρή ανάκαμψη και η αναμενόμενη πρόσβαση σε χρηματοδότηση με καλούς όρους στο επόμενο διάστημα μπορεί να αποδειχθούν παγίδα, εάν θεωρηθεί πως οδηγούν αυτόματα σε ισχυρή ανάπτυξη μεσοπρόθεσμα. Ιδίως, όταν για να αντισταθμιστούν οι επιπτώσεις της πανδημίας δημιουργήθηκαν νέα μεγάλα ελλείμματα στο δημόσιο ταμείο. Άλλωστε, το παγκόσμιο περιβάλλον πολύ απέχει από το να έχει σταθεροποιηθεί, σε υγειονομικό και σε οικονομικό επίπεδο. Για την ελληνική οικονομία, όμως, το να τεθούν τώρα οι βάσεις ισχυρής ανάπτυξης στη συνέχεια είναι αναγκαίο.

Το πλαίσιο για τα αμέσως επόμενα χρόνια είναι θετικό. Η παγκόσμια ανάκαμψη με το τέλος της πανδημίας δημιουργεί ισχυρή ζήτηση, ενώ η αναδιάταξη των διεθνών αλυσίδων αξίας βοηθά στην εμφάνιση νέων ευκαιριών. Η κάλυψη, έστω μέρους, του επενδυτικού κενού και η σταδιακή μείωση της ανεργίας μπορούν να συμβάλουν στη μεγέθυνση περισσότερο από ό,τι σε

οικονομίες που βρίσκονται εγγύτερα στο παραγωγικό τους όριο. Η χρηματοδότηση αναμένεται γενικά ομαλή, η νομοματική και η δημοσιονομική πολιτική στην Ευρώπη είναι γενικά υποστηρικτική, και το κόστος εξυπηρέτησης των χρεών, δημόσιων και ιδιωτικών, αναμένεται πως θα κυμαίνεται χαμηλά. Σε συνδυασμό με την εκφρασμένη βούληση της οικονομικής πολιτικής για βελτίωση στο επιχειρηματικό περιβάλλον, η συνολική δυναμική μπορεί να υποστηρίξει ετήσιους ρυθμούς πραγματικής μεγέθυνσης προς το 4% στον μέσο όρο της επόμενης τριετίας.

Η αρχική αυτή δυναμική, όμως, αναπόφευκτα θα εξασθενίζει. Το εξωτερικό περιβάλλον δεν θα είναι πάντα ευνοϊκό. Δημοσιονομικά, θα πρέπει να διατηρούνται πλεονάσματα μεσοπρόθεσμα, έστω και λελογισμένα. Τα επόκια αναμένεται να αυξηθούν. Η δημογραφική εξέλιξη θα πιέζει τη συμμετοχή στην εργασία και την ανάπτυξη ανθρώπινου κεφαλαίου. Η μακροχρόνια αποσπένδυση που έχει συμβεί

Η πιο κρίσιμη εξέλιξη, στο αμέσως επόμενο διάστημα, θα είναι εάν η οικονομική πολιτική θα υποστηρίξει στην πράξη τον δομικό μετασχηματισμό της οικονομίας, ακόμη και αν η φυσιολογική τάση της οικονομίας ευνοεί τη διατήρηση των χαρακτηριστικών της

θα είναι τροχοπέδη για την παραγωγικότητα. Συνδυαστικά, οι ρυθμοί μεγέθυνσης θα φθίνουν προς το 1% μετά τα πρώτα λίγα χρόνια. Αν το κόστος αναχρηματοδότησης του χρέους, που θα αντανακλά διεθνείς τάσεις στις αγορές όσο και την αποτίμηση ρίσκου για τη χώρα, υπερβεί τον ρυθμό ονομαστικής μεγέθυνσης, η οικονομία θα κινηθεί προς νέα κρίση.

Επικίνδυνα μονοπάτια

Η σταδιακή πορεία της οικονομίας προς επικίνδυνα μονοπάτια, κατόπιν της αρχικής ανάπτυξης, σε καμία περίπτωση δεν είναι αναπόδραστη. Ιδίως, όταν το ευρωπαϊκό πλαίσιο πλέον εμφανίζεται υποστηρικτικό για τις πιο αδύναμες οικονομίες, όπως η δική μας, και φαίνεται να υπάρχει κατανόηση πως μια νέα κρίση εμπιστοσύνης στο κοινό νόμισμα θα δημιουργούσε τεκτονικές κινήσεις.

Επίσης, όταν έχει αποδειχθεί πως σημαντικά τμήματα της οικονομίας μας, από τη μεταποίηση που στηρίζεται σε τεχνολογία έως τον ποιοτικό τουρισμό, έχουν εξαιρετικές προοπτικές. Όμως, για να διατηρηθεί μεσοπρόθεσμα η αναπτυξιακή δυναμική, απαιτούνται ουσιαστικές παρεμβάσεις στη δομή της οικονομίας. Τέτοιες παρεμβάσεις είναι αναγκαίες και για να ενισχυθεί εν όψει ενδεχόμενων εξωτερικών κινδύνων, όπως μια συνεχώς εκτροπή στις αγορές ενέργειας, επιταχυνόμενος πληθωρισμός ή κρίσεις στις διεθνείς αγορές κεφαλαίου. Πώς, άλλωστε, μπορούν να αποκλειστούν αναζωπυρώσεις στο υγειονομικό πεδίο ή νέες κρίσεις παρόμοιας ή άλλης πηγής τα επόμενα χρόνια;

Οι παρεμβάσεις πολιτικής που απαιτούνται για να ενισχυθεί η οικονομία δεν είναι άγνωστες. Η μια πλευρά του νομίσματος αφορά τομείς που θα ελευθερώσουν τη δράση στις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών. Η άλλη πλευρά του ίδιου νομίσματος είναι η απλούστευση του θεσμικού πλαισίου και η δραστική βελτίωση της αποτελεσματικότητας στον δημόσιο τομέα. Αυτών τον κορμό πολιτικής πρέπει να πλαισιώνουν δράσεις

ενίσχυσης του ανθρώπινου κεφαλαίου, μέσω εκπαίδευσης και κατάρτισης. Το ότι το πλαίσιο αυτό δεν είναι άγνωστο, δεν σημαίνει, όμως, πως η εφαρμογή των αναγκαίων πολιτικών είναι εύκολη. Κάθε άλλο.

Με μια συνολική οπτική, η ελληνική οικονομία δεν λειτουργεί ως ένα σύστημα που ευνοεί τις αλλαγές. Η πλειονότητα των επιχειρήσεων δεν έχει χαρακτηριστικά που καθιστούν εύκολη την ανάληψη κινδύνων που είναι αναγκαίοι για καινοτομία. Κινούνται, έτσι, περισσότερο για την προστασία της θέσης τους αντί να στρέφονται προς το νέο. Οι εργαζόμενοι δεν υποβιβάζονται στη μετακίνηση προς περισσότερο παραγωγική εργασία και φοβούνται ενδεχόμενες αλλαγές. Οι μηχανισμοί χρηματοδότησης δεν αναγνωρίζουν εύκολα και δεν επιβραβεύουν το διαφορετικό. Δημόσιοι και άλλοι οργανισμοί δεν έχουν διακυβέρνηση που τους βοηθά να παρακολουθούν τις αλλαγές στο περιβάλλον τους.

Το σύστημα εκπαίδευσης δεν διευκολύνει τη δημιουργικότητα και την προετοιμασία για νέες συνθήκες. Συνολικά, μετά και από μια κρίση που διαρκεί χρόνια, το ενδεχόμενο αλλαγών προκαλεί ανησυχία και συχνά φόβο στο μεγαλύτερο τμήμα της οικονομίας μας. Σε αντιδιαστολή, τα χαρακτηριστικά άλλων οικονομιών είναι πολύ πιο ευνοϊκά ως προς την αναγνώριση ευκαιριών και την προσαρμογή σε αλλαγές.

Η πιο κρίσιμη εξέλιξη, λοιπόν, στο αμέσως επόμενο διάστημα, θα είναι εάν η οικονομική πολιτική θα υποστηρίξει στην πράξη τον δομικό μετασχηματισμό της οικονομίας, ακόμη και αν η φυσιολογική τάση της οικονομίας ευνοεί τη διατήρηση των χαρακτηριστικών της. Οι παρεμβάσεις, αν είναι ουσιαστικές, θα πρέπει να υπερνικήσουν αναδράσεις. Θα είναι όμως απαραίτητες ώστε, με τη λήξη της πανδημίας, να ξεκινήσει για την ελληνική οικονομία μια ιδιαίτερα θετική περίοδος.

Ο κ. Νίκος Βέττας είναι γενικός διευθυντής του ΙΟΒΕ, καθηγητής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.

